

АРТУР ЛУНДКВИСТ

ВОДЕНИЦАТА

Превод от шведски: Стоян Икономов, —

chitanka.info

Потокът бе пълноводен, почти рекичка. Идеше откъм горите и не пресъхваше никога, дори и през най-сушавите лета. В него имаше риба, най-вече змиорки, които се чувствуваха добре в дълбоката тинеста вода. Никой наоколо не я пречистваше, нито смущаваше рибата по друг начин. Понечеше ли някой да се окъпе през горещ летен ден във вировете, правеше това набързо и никак подплашено. На дъното се преплитаха дълги, жилави стебла от водни перуники, а самите те воняха лошо, покрити с малки червейчета. Сякаш погребални цветя, цветя за мъртвъци, за удавници.

Александер, собственикът на една стара воденица, имаше късмет с потока. Той протичаше най-напред право през неговия имот в окрайнините на селото, където земята се спускаше надолу, към поплодородни площи. Значи, ползуваше сгоден пад на водата и бе независим от другите селяни, когато правеше бентове и събираще водата за воденицата си. Александер не бе истински селянин, едва ли го смятала за такъв, бе само четвърт селяк, който обработваше само няколко парцела земя. Оставаше му доста време, за да бъде около воденицата си и имаше нужда от дохода, който тя му носеше.

Самата воденица обаче не бе нещо особено. Никой не мелеше там жито, а само овесено зърно и зоб за добитъка. Воденичните камъни бяха стари и похабени, Александер също не бе склонен да ги очуква така, че да мелят по-добре, сякаш щадеше камъните и не мислеше само за своето удобство. Собствената си ръж, от която приготвяше брашно и хляб, той прекарваше два пъти през воденицата.

Воденици вече почти нямаше, но преди ги имаше доста. В околността обаче тази на Александер бе единствената. Представляваше малка сива постройка, с обраснал в мъх сламен покрив, направена бе от греди, струпани една върху друга така, че образуваха стени, срязани в ъглите и грубовати, но стабилни. Воденицата имаше каменни основи откъм потока и надвисваше над него малко косо, клюмнала на едната си страна.

Понякога потокът се разливаше, през пролетта и есента водата достигаше дървените стени и тогава изглеждаше сякаш воденицата ще заплава над водата, но тя винаги си оставаше на мястото. При тези наводнения Александер не можеше нито да влезе във воденицата, нито да мели, водното колело бе тъй потънало във водата, че течението не можеше да го задвижи.

Едно воденично колело не се движи от падаща отгоре вода, нито от струя, имаща движение нагоре, нужно е водата да тече отстрани. Перките, наредени на водоравна ос, поддържат въртящ се камък, разположен близо до друг, неподвижен. Зърното се спуска между двета камъка през един отвор по средата, и това е цялото устройство.

Воденицата изисква грижи, тя непрекъснато трябва да бъде добре поддържана, започне ли празен ход, без мливо, камъните лесно могат да се загреят така, че зърното да се овъгли или да избухне пожар. Не една воденица е изгаряла по този начин.

Но на Александер му бе уютно във воденицата, стоеще в нея по цели дни и до късно през нощта, особено когато имаше много за мелене и достатъчно вода, както бе през есенните дни. А щом потокът замръзнеше, работата спираше, воденичният камък се сковаваше в лед, водата се движеше с тих ромол под ледената покривка, сякаш отдолу цъкаше часовник.

Заприщването на водата се осъществяваше посредством два големи дъбови пъна, поставени под прав ъгъл един към друг. В единия бе издълбан дълбок жлеб косо към воденичното колело, а във втория оттокът, по който оттичаше излишната вода, се отвеждаше в специален улей и по него — долу в самия поток.

Оттичащата се вода може да се свърже с един капак за змиорки, който не бе друго, а голям кафез с решетка, през който водата се изливаше като през разтворени пръсти на длан. През сезона за змиорки, на есен, Александер хващаше значително количество в своя кафез. В дома му се ядяха доста змиорки, та дори омръзваха — пресни или консервириани, солени или пушени. Той сушеше кожите им и ги продаваше, защото бяха търсена стока — много здрав материал, който почти не се протрива, използуван за ремъци на ръчни зърнотрошачки и прочие.

През другите годишни времена кафезът за змиорки бе прибиран, така че те безпрепятствено можеха да странствуват по потока, като минаваха през отточния улей, без да става нужда да търсят познатия изход и да се изтеглят по тъмно през мократа от роса трева, както правят змиите.

(Това е описание на една воденица, както си я спомням. Като дете често съм играл в някоя изоставена воденица.)

Воденицата на Александер бе на един пущечен изстрел от стопанството. Когато бе във воденицата през тъмните есенни дни, тогава се случваше да отвори вратата и да погледне към дома дали още има светлина в прозорците, или не. А и семейството му от къщата можеше да надзърне и да види дали фенерът на Александер продължава да свети долу, понеже не през всички вечери се долавяше шумът от воденицата, та да се разбере продължава ли още работата, или не.

Всъщност Бодил, жената на Александер, поглеждаше нататък и се ослушваше, въпреки че караше и децата да следят какво прави мъжът ѝ там. Трудното с Александер за нея бе, че той бе премного представителен, хубавец, премного истински мъж. Тя не би желала да бъде по-друг и все пак понякога ѝ се искаше, представяше си го сакат, болnav, съсипан човек, така че сама се ужасяваше.

Никога не можеше докрай да повярва на щастиято, че има такъв съпруг. Себе си смяташе за доста невзрачна — някаква сива мишка пред великолепен, шарен като тигър котарак. Не можеше да мисли друго, освен че той я е взел само заради воденицата, защото тази именно воденица бе център на мисълта му. За стопанството той много-много не се грижеше, не мислеше за чифлика повече, отколкото за жена си, но и чифликът бе незначителен, също като нея.

Бодил ревнуваща воденицата, на драго сърце би я видяла да гори или да я отвличат придошлите води. Макар в същото време да разбираше, че това би съсипало Александер, без да го приближи повече към нея.

Когато Александер бе във воденицата, той се променяше, идваше и излизаше като чужденец в собствения си дом, голямата му глава с черни къдри посивяваше от брашнения прах, приличаше на някакъв побеляващ от годините пророк. Дори гласът му се променяше, ставаше по-глух и по-мощен, от него чашите по лавиците в кухнята звъняха, сякаш се плашеха. В същото време слухът му отслабваше, от воденицата бучеше в ушите му или може би брашненият прах се трупаше в тях.

Гърдите на Александер натежняваха по време на усиленото мелене, сигурно това се дължеше на вдишания брашнен прах. Особено насиън дишаше тежко и трудно и Бодил едва можеше да склопи очи. Кашляше и тя му приготвяше топла вода с мед, което донякъде го

облекчаваше. По това време на годината той често живееше при нечовешки условия, връщащ се от воденицата посред нощ и веднага се вмъкваше в леглото, Бодил въобще нямаше покой.

Да, убедена бе, че Александер ѝ изневерява с воденицата, и това бе като че ли по-лошо, отколкото връзката му с някоя жена. Какво да стори на една воденица, не можеше да я нападне, пък и не идеа ли оттам нужните допълнителни приходи за домакинството? Не можеш да избухнеш в гняв срещу една воденица и да искаш от мъжа да си стои у дома, край тебе.

Стана ѝ по-леко, когато почна да си въобразява, че край Александер има някоя жена, това бе по-приемливо, отколкото воденицата. Нямаше никакви по-сигурни доказателства против тази жена, знаеше, че не я е виждала, нямаше определено подозрение коя би могла да бъде. Но ѝ се искаше мястото на прелюбодеянието да е тъкмо воденицата: там да се срещат, докато воденицата меле.

Александер работеше през тъмните есенни вечери до късно през нощта, когато другите спяха: колко лесно бе тогава за една жена да дойде при него, да мине покрай потока, между храстите и да се промъкне през вратата на воденицата! Воденицата мелеше, шумеше, нищо друго не можеше да се чуе, дори и да залепиш ухо на стената. Всичко изглеждаше толкова невинно. Светлината на фенера се отцеждаше през малкия прозорец, подобно на жълтеникаво око в мрака, но Бодил знаеше — вътре има толкова много прах от брашното, че нищо не можеше да се види. Не вървеше също да се появи и внезапно да отвори вратата защото отвътре имаше кука.

Да, какво ли не можеше да се върши вътре в тая воденица, без никой да види или да забележи това!

И тогава Бодил се замисли за вдовицата Ана, която стана за нея източник на беспокойство. Тя видя един ден как вдовицата отиде там с чувал в ръчна количка, без да мине по пътя покрай стопанството, както правеха хората с каруци, когато отиваха на воденицата; не, тя бе поела пътеката, която следваше потока. За нея оттам бе по-близо, вярно, и може би не ѝ се искаше да я гледат без нужда как бута количката. На Ана се искаше да бъде някак си по господарка, но тя имаше прасе, за което трябваше да смила зърно. Живееше сама и нямаше мъж да ѝ помага. Или ако имаше такъв мъж, както се носеше слух, той не желаше да се издава, като се появи с нейната количка.

Нямаше нищо особено в посещението на вдовицата Ана във воденицата, тя само идваше с ръчната си количка и с чувала овес, вървеше край потока, но все пак съвсем открито, посред бял ден. Връщаще се след някой ден и си взимаше чувала, цял побелял от мливото. Не, нищо не можеше да се каже във връзка с това. И все пак: Бодил нямаше покой всеки път, когато вдовицата отиваше във воденицата с чувала си, следеше да не би посещението ѝ във воденицата да се удължи премного. Не можеше да си намери работа или повод, за да иде и тя до воденицата и да види как протича посещението, Александер би се разгневил и би я наругал в присъствието на чужди хора, а пък тя не искаше да се изложи на такова нещо.

Не можеше да прави нищо друго, освен да се беспокои. Всъщност тя не вярваше, че във воденицата се върши нещо тайно между Александер и вдовицата Ана.

Но не можеше да не си въобразява и фантазира, сякаш имаше неизбежна нужда от такива фантазии.

Александер и вдовицата имаха това, което Бодил наричаше в себе си пълноводие на коса. Тази Ана имаше забележително голяма коса, гордо укражение, която продължаваше да е жълто руса, като зряла пшеница, и която я правеше да изглежда по-млада, отколкото беше. Александер пък имаше гъсти черни къдри, когато не бяха напудрени от брашнения прах във воденицата, и тази коса отговаряше на косата на вдовицата: цветът на единия косъм се привлича от другия, черното се притегля от русото. Самата Бодил бе с рядка коса, безцветна, не можеше да покаже нищо друго освен плитка като опашката на плъх.

Случи се веднаж така, че Ана отиде с чувала си, но не го бе взела обратно с мливото, доколкото Бодил бе могла да забележи. Тя бе принудена да запита Александер за това: „Онази, Ана, вдовицата, още ли не е прибрала чувала си?“ И Александер, който бе седнал и ядеше, преглътна хапката си, погледна я тежко като смутен вол, преди равнодушно да отговори: „О, прибра си го!“ И Бодил трябваше да продължи: „Кога?“ Александер мълча толкова дълго, че тя едва ли очакваше вече отговор, но ето гой каза: „Преди няколко дни, една вечер си го вдигна, какво от това?“ Така Бодил трябваше да отстъпи с едно безлично: „О, не, аз само питах.“

Но Бодил бе открила нещо, което подпали огъня у нея, искра в прахан, която се бе събирада дълго време и бе готова да приеме искрата: така, значи, вдовицата е била там вечерно време, това бе сигурно, може би посред нощ, кой знае колко дълго е стояла там, можело е тогава да се случи това и онова. Самата тя обаче не бе забелязала нищо, а Александер изглеждаше съвсем незасегнат, равнодушен като прозявка, може би с това той искаше да прикрие нещо.

Бодил многократно увеличи бдителността си, нямаше нито телесен, нито душевен покой, когато Александер се намираше във воденицата. Сякаш болест я разяждаше, изгаряше я треска, тя самата забелязваше какво става с нея, но не можеше да направи нищо, то бе по-силно от нея.

И когато вдовицата Ана следващия път отиде с чуvalа във воденицата, състоянието на Бодил бе непоносимо.

Вечерта тя държеше воденицата под око през цялото време, не я сдържаше дома, за да не пропусне нещо. Излезе малко навън, за да дебне, луната разливаше бледата си светлина, нищо не можеше да отбегне погледа ѝ. Времето обаче отминаваше, никой не се появи, воденицата мелеше еднообразно и сънливо, окото-прозорче мъждукаше, почти нищо не се виждаше.

Когато воденицата най-сетне утихна и към полунощ все още никой не излизаше, Бодил се разбърза, обхваната от внезапна идея: тя бързо се съблече и легна в леглото на Александер, като се престори, че спи.

Той се прибра, щеше тъкмо да се отпусне в леглото, когато видя, че там спи жена му. Пораздруса я, събуди я грубовато и я отпрати към собственото ѝ легло, като тежко се прозяваше. Тя се опита да се умилква, да го съблазни, но тутакси долови гнева му, знаеше колко непреклонен е той, и се измъкна, като се престори, че просто е объркала леглата.

Не, точно така е, значи: Александер никога не се докосва до нея по време, когато воденицата работи, тогава сякаш тегнеше някаква забрана, налице бяха два полюса, които не можеха да се срещнат. Когато мелеше, цялата му мъжка сила отиваше в работата, не оставаше и помен от желание за друго. Но нали то важеше и за други жени, а не

само за нея? Не бе сигурна в това, би могло да бъде и тъкмо обратното: страстта му тогава може би се насочваше в друга насока.

Той рядко се приближаваше до нея, съвсем рядко, и тогава всичко ставаше бързо и със сила, сякаш не можеше да се владее. Тя разбираше, че не го привлича, никога не бе могла да постигне това, не очакваше, че изобщо ще й се удае, подобно искане би било прекалено голямо от нейна страна: левентът, красавецът Александер, а до него тя, невзрачната. У нея имаше празнота, незапълнена празнота, студена пустош.

Александер веднага потъна в дълбок сън, дишаше тежко и трудно. Бодил лежеше будно и го чуваше. Раздразнението й не можеше да утихне, не бе в състояние да остане в леглото, а стана, надяна никакви дрехи и излезе.

Луната още светеше, пръскаше бледи ивици светлина, като никаква мъгла от сипещо се брашно: сякаш високо в простора мелеше воденица. Тя бе толкова нервна и ожесточена, че дори лунната светлина се вмъкна в нейните фантазии.

Без да разбере как, озова се долу край воденицата, където водата в бента издаваше лек плясък. Натисна вратата и се промъкна, воденицата не бе заключена, крадци по тия места нямаше. Бълсна я мириз на брашно, лек и малко задушлив, брашненият прах стигна до носа й, гъделичкащ, сякаш за да предизвика кихавица.

Воденицата и се струваше почти като живо същество, като жена, страстна и готова за коварство, тайно привличаща, изпълнена с глождещ трепет. Омразата обхвана Бодил със задушаваща мощ и тялото й се раздруса: тази проклета воденица бе причина за нещастието й в живота! Тя й отнемаше Александер, опитваше се да отнеме разсъдъка й, лишаваше я от душевен покой. Тя самата се превръщаше в жена, привличаше други жени също, за да изкушава Александер и да го подвежда: не можеше да прави разлика между едното и другото.

Опипваше с ръце в мрака, изпитваше погнуса, когато усещаше студена паяжина, насипана с брашно, полепнала по пръстите й. Бълсна се в кутията с кибритените клечки, с която Александер палеше фенера, беше вече полуупразна, скоро клечките щяха да се свършат. Пое кутията с лепнещите си в брашно ръце, извади клечка и я запали. Погледна фенера, който висеше на куката си на покрива, и го запали със същата

клечка, свали го от куката и започна да се оглежда наоколо под светлината му.

Видя воденичните камъни, сандъка за брашното, жлеба, по който изтичаше смляното зърно, ръждясалата желязна ос, която бе изтеглена между две греди в пода, погледна водата, която тъмнееше около воденичното колело, не струя и все пак неспокойно течаща. После тя се обърна и освети с фенера ниската скамейка счували: чували със зърно, които чакаха смилане, и чували със смляно зърно, вече готово. Тя удари с ръка върху един от чувалите, почувствува твърдото му съдържание като някакво студено мъртво тяло, брашното вдигна бял облак над себе си.

Нямаше никаква жена, никаква следа от тайни. Това бе убежището на Александер, неговото гнездо, където водеше живота си на чужд човек. Но не можеше да се види нищо друго, само неговият кът, мястото, изпълнено с присъщата му чудноватост, с всичко онова, до което Бодил не можеше да се добере, от което тя бе лишена: хубостта, мъжествеността, които не можеше да притежава, които той сякаш не съзнаваше или пазеше за самия себе си.

Стоеше сама и безпомощна, отритната в тази воденица, която бе станала негова собственост като част от получено от нея наследство, воденица, която е била нейна, тази проклета воденица, която й измени, която предателски действува зад нейния гръб. Полазиха я мразовити тръпки, тя се сви и смали, стоеше неподвижна с фенер в ръка, мисълта ѝ блуждаеше и всъщност не се спираше на нищо, чувствуващо само тъмна, зинала пред нея и в нея горчивина.

Изпуснатият фенер бе по-скоро някакво примирение, отколкото действие. Той падна на пода, с дрънченето на разбито стъкло, изви се пламък, който трепкаше и се люшкаше, преди да запали потеклия петрол. Бодил отстъпи назад пред пламъците, които избухнаха. Паяжините, засипани с брашно, горяха бързо, като пердeta, и съскаха. Бодил изхвръкна навън и затръшна вратата зад себе си.

Без да се оглежда, тя забърза към стопанството, имаше чувството, че гази във вода, че среща съпротива, сякаш въобще не се придвижва. Задъха се, пот изби по тялото ѝ; въпреки краткото разстояние забеляза това едва след като стигна дома и се разсъблече, за да се вмъкне в леглото. Не погледна Александер, сякаш се страхуваше, че ако погледне към него, ще го събуди.

Сега лежеше, обляна в студена пот, и виждаше светлината от горящата воденица през стъклото на прозореца. Отражението на пламъците трепкаше по стената срещу нея като шеметна борба между светлини и сенки, приличаше ѝ на някакъв подвижен, разноцветен тапет. Страхуваше се само, че Александер ще се пробуди, но той продължаваше да спи тежко и трудно дишаше. Изкуси я мисълта да погледне към него: видя едрия ръст на мъжа, очертан под завивката, хубавото лице, забито във възглавницата, гъстата тъмна коса. Почувствува, че някакво парче лед сякаш се стапя у нея, стана ѝ топло, приятно, чувствуващо се освободена от тежко бреме. Мислеше, че сега го притежава, по друг начин.

Не се събудиха и децата, струваше ѝ се, че въобще всичко наоколо спи. Сиянието на пламъците почна да секва, Бодил знаеше, че воденицата е изгоряла и я обхвана странен покой. Не мислеше какъв ще бъде утрешният ден, най-сетне вече можеше да се отпусне и да заспи.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.